

Jeroen Brouwers

Dankwoord en bedenkingen bij de

Vlaams-Nederlandse Prijs voor Culturele Samenwerking

Diest, 28 juni 2009

Vlaams-Nederlandse prijs voor Culturele Samenwerking. Het is me wat!

Daar staan we dan, dierbare Jozef Deleu, mijn vriend sedert de Guldensporenslag of nog langer geleden. Allebei oud geworden met onze bemoeiingen en betrachtingen inzake deze culturele samenwerking van Vlaanderen en Nederland. Jij hebt daar je levenswerk van gemaakt en dient er terecht meer om te worden geprezen dan ik. Jij bent er 50 jaar geleden, in 1957, op je 19de mee begonnen met de oprichting van het na een halve eeuw nog altijd verschijnende, voortreffelijke tijdschrift over Vlaams-Nederlandse culturele aangelegenheden, *Ons Erfdeel*, waar in Nederland nauwelijks een spat interesse voor bestaat. En ik ben me er pas in gaan mengen toen ik al naar de 40 liep met twee knallende polemieken waarin ik met die zogenaamde Vlaams-Nederlandse samenwerking op verfrissende wijze de vloer aanveegde, welke anathema's wel in Vlaanderen revoluties hebben ontketend, maar waarvoor in Nederland geen hond één oor heeft gespitst.

Jij bent diplomaat en tacticus, cultuurfilosoof en verstandige, geduldige, wijze man. Ik daarentegen, hoewel toch ook tamelijk verstandig, ben jouw volslagen tegendeel. Jij gaat beraden te werk en bent altijd in de zaak, die in se een goede zaak is, blijven geloven. Ik min of meer ook wel, zij het met toenemend scepticisme, maar in plaats van rustige beradenheid breng ik nu en dan kanonnen in stelling. Behalve in een zaak geloven, wil ik vaststellen en ervaren dat er iets van terecht komt. Ik wens resultaten: - hoeft niet onmiddellijk, maar na een halve eeuw lijkt me dergelijk

verlangen niet geheel onredelijk. Houd jij je standvastig overeind, ook dáárom te prijzen Jozef, in mij begint teleurstelling te primeren. De waarheid is, al jouw en mijn idealistische bedoelingen ten spijt, op welke toon dan ook verwoord, dat van een zogenaamde Vlaams-Nederlandse Nederlands-Vlaamse culturele samenwerking, laat staan integratie, nog altijd ternauwernood sprake is. Nederland geeft niks om Vlaanderen, wat we al weten sedert 1830. Nederland houdt geen rekening met Vlaanderen. Nederland negeert Vlaanderen. Mij als Nederlander, meer dan een kwart van mijn leven in Vlaanderen woonachtig geweest en wiens essayistiek voor een groot deel op missionerend te noemen wijze aan Vlaamse letteren en cultuur is gewijd, doet dit verdriet.

Niet huilen! Voor dit verdriet krijg ik vandaag een prijs. Laat maar komen, die prijs, ik ben er verguld en blij mee. Ik weet dat deze Vlaamse prijs mij met warmte en sympathie en uit waardering is vergund, maar waarom het een Vlaams-Nederlandse prijs zou moeten heten, ontgaat mij. In de Nederlandse media is er zo goed als geen aandacht aan besteed, wat symptomatisch is bij alles wat aldaar uit Vlaanderen komt aanwaaien.

Dat jou en mij, Jozef, heden op deze gewijde begijnenlocatie een prijs voor zogenaamde Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking ten deel valt, danken wij aan het feit, de paradox, dat Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking – schei toch uit! – alleen maar 'zogenaamd' bestaat en naar waarheid overwegend neerkomt uit pure larie, want Nederland doet er niet aan mee. Daar zijn uit de lange geschiedenis van de zogenaamde Noord-Zuid-integratie op cultureel gebied oeverloos veel voorbeelden van te geven. Een van de recentste, nog warm van actualiteit, is het volgende, dat er de rechtstreekse oorzaak van is, dat wij hier heden bijeen zijn.

Ter bevordering van een Vlaams-Nederlandse Nederlands-Vlaamse culturele samenwerking, heeft men waarachtig ooit een speciaal instituut opgericht, deftig gevestigd te 's Gravenhage, dat Taalunie heet. Aan het hoofd hiervan staan hunne excellenties de Vlaamse en de Nederlandse ministers van Cultuur in vermeende eendracht. Deze met Vlaamse en Nederlandse miljoenen gefinancierde instelling geeft om de drie jaar met veel misplaatste bombarie een literaire prijs weg: de Prijs der Nederlandse Letteren, mij toegeschoven in 2007. Het aan deze prijs verbonden geldbedrag was dermate schamel dat ik daar de Taalunie een beleefde opmerking over maakte, zonder daar wat voor consequentie dan ook aan te verbinden. Het ene opperhoofd der unie, de Vlaamse cultuurminister Bert Anciaux, heeft geprobeerd het andere opperhoofd, zijn Nederlandse collega Ronald Plasterk, te overtuigen van de redelijkheid, ook vanuit prestigieus standpunt, het geldbedragje te verhogen. Vergeefs. De Nederlandse cultuurbobo Plasterk had zelf al, naar eigen onfeilbaar inzicht, uit eigen beweging en initiatief, zonder vooroverleg met zijn Vlaamse medebestuurder Anciaux beslist en besloten, dat het geldbedragje niet zou worden verhoogd, terwijl hij doof bleef voor de tegenargumentaties en –voorstellen van Vlaamse zijde. Symptomatisch.

De Vlaams-Nederlandse Nederlands-Vlaamse samenwerking is een farce. Nederland luistert niet naar Vlaanderen en de culturele samenwerkingsonderneming Taalunie is een schimmeninstituut, sowieso van weinig nut, waar kennelijk alleen Nederland de dienst uitmaakt.

Niet om het geringe prijsbedragje wenste ik taalunies poppenkastprijsje te weigeren, maar vanwege het hier geschetste zoveelste Vlaams-Nederlandse Nederlands-Vlaamse cultuursamenwerkingsdebacle: om van mijn kant, ook voor de zoveelste keer, de voosheid van die zogenaamde samenwerking aan de kaak te stellen.

Ik schreef over dit hele gedonderjaag mijn vloekschrift *Sisyphus' bakens*, dat ik vóór publicatie jou te lezen heb gegeven, Jozef, vanwege je wijsheid en beradenheid, je diplomatie en tact. De polemist moet vloeken en ridiculiseren, maar mag nooit de waarheid geweld aandoen. Jozef stelde me gerust, mijn kanonsalvo's dreunden van waarheid en mijn protesten waren gerechtvaardigd. Nederlander verzoekt Vlaming om advies, kom er eens om, nooit van gehoord in het verre Den Haag.

Jozef Deleu en ik vormen met ons tweetjes dat Vlaams-Nederlands Nederlands-Vlaams cultureel samenwerkingsverband. Het is dus goed en wettig, billijk en heilzaam dat wij er eens voor worden toegezongen.

Jozef Deleu heeft altijd gelijk in al zijn standpunten en beweringen inzake culturele integratie van onze beide landen, maar ik heb dat altijd ook. Wij slaan elkaar de schedel niet in omdat wij beschaafde heren van stand zijn, ik de pessimist, hij de idealist, ik de prozaïst, hij de dichter, ik de Hollander, hij de Europeeër. Wij hebben elkaar altijd goed begrepen in onze afwijkende visies. Jozef weet dat ik dergelijke integratie onnoodzakelijk, overbodig en zelfs onwenselijk vind, - "er komt alleen maar ruzie van" – maar is nooit te beroerd om met mijn chagrijnige argumentaties mee te denken. Waar wij het in ieder geval altijd onvoorwaardelijk over eens zijn, is de waarheid van Jozefs dictum: "Hinderlijk zijn is de wezenlijke opdracht van iedere intellecueel."

In een interview in *Vrij Nederland* van vorige week deed de Nederlandse cultuurpinokkio Plasterk mijn *Sisyphus' bakens* af als een cabaretttekst en hield hij gewoon glashard zijn smoesjes, leugens en dooddoeners vol waarvoor ik hem aan de schandpaal had genageld.

Het aan de Prijs der Nederlandse Letteren verbonden geldbedrag werd uiteindelijk toch gevoelig verhoogd, maar niet alsnog aan mij toegekend. Had ik maar

niet zo stout moeten zijn, taalunie beleefd attent te maken op het feit dat ze al decennialang indolent ligt te apegapen. De Vlaams-Nederlandse Nederlands-Vlaamse driejaarlijkse Prijs der Nederlandse Letteren is intussen opnieuw, vervroegd, toegekend: aan een zeer gewaarde collega, die ik er gemeend van harte mee feliciteer, - maar wel voor de vierde achtereenvolgende keer aan een Nederlandse schrijver. In geen twaalf jaar meer is een Vlaamse schrijver deze tweelandenprijs ten deel gevallen. Het koekblik Vlaamse schrijvers is blijkbaar tot op de bodem toe leeggegeten. Taalunie bezit ook nog de macht, gecentraliseerd in Nederland, de prijsjury te *verbieden!* de prijs toe te kennen aan een bepaalde, met name door taalunie genoemde schrijver. Een overheidsinstantie die ene jury *verbiedt!* onafhankelijk en onbevooroordeeld objectief te zijn? En een jury die zich láát verbieden, in slaafse, laffe onderworpenheid?

Er is van alles rot en er stinkt van alles in de culturele Zuid-noord Noord-zuid samenwerking. Het lijkt wel een huwelijk dat in stand wordt gehouden voor het huis, voor het geld, voor de kinderen, voor de burens, uit gewenning of luiheid, maar al lang niet meer uit wederkerige liefde.

Welnu. De cultuurprijs die wij vandaag ontvangen draagt een verkeerde naam. Het is geen Vlaams-Nederlandse prijs. De Nederlandse cultuur, in de persoon van Plasterk, is hier niet aanwezig, al heb ik persoonlijk zijne excellentie daartoe uitgenodigd. Het is een Vlaamse prijs. Door de Vlaamse cultuurexcellentie Bert Anciaux in het leven geroepen ter beschaming van taalunies Haagse bluf en ter compensatie, - waarmee hij mij groot plezier en diepe voldoening schenkt. Jozef, wij feliciteren elkaar met de heden voor het eerst uitgereikte Bert Anciauxprijs.

Ik dank Vlaanderen voor deze prestigieuze onderscheiding, ik dank de jury, die heeft blijk gegeven van grote wijsheid, en ik dank jou, Jozef, voor je vleiende woorden.

In zijn *Vlaamsche en Europeesche beweging* schreef August Vermeylen: "Ik houd van een mensch, die is wat hij is, wat gij in den grond zijt, moet gij geheel zijn."

Zo'n mens is Jozef Deleu.

Over onze relatie in het teken van een door sommigen gedroomd Vlaams-Nederlands, Nederlands-Vlaams cultureel samengaan, waarvan Vermeylen een der voorvaders is geweest, schreef ik, toen Deleu 60 jaar werd, mijn boekje *De rode telefoon*. De slotregels daarvan herhaal ik nu:

"Ik eer je voor je moed, je onschokbare geloof, je geduld en doorzettingskracht, beste Jozef Deleu. Al zul je mijn scepsis en gekanker moeten blijven verdragen, doe het met een glimlach, ik blijf naast je.

Hand in hand.

In vriendschap."